

Metodyczny wymiar postępowania terapeutycznego w zakresie usprawniania dysfunkcji rozwojowych dziecka dyslektycznego

Elżbieta Gadomska

„Sens korekcji i kompensacji deficytów rozwojowych tkwi w celowych działaniach terapeutycznych nauczyciela wymierzonych w potrzeby fizyczne, emocjonalne i intelektualne ucznia”

Dysleksja rozwojowa jest syndromem specyficznych zaburzeń rozwoju umiejętności szkolnych. Jest jednostką nozologiczną o określonej etiologii, symptomach oraz metodach terapii usprawniającej i kompensującej deficyty w zakresie rozwoju fizycznego, emocjonalnego i intelektualnego.

Specyfika zaburzeń, odnosząca się do trudności edukacyjnych ucznia w zakresie dysleksji, dysgrafii i dysortografii wymaga od nauczyciela zrozumienia i zastosowania w procesie edukacyjnym wyboru określonych ćwiczeń, odpowiadających potrzebom ucznia na danym etapie realizacji treści programowych. Oto chronologiczny zestaw ćwiczeń korekcyjno – kompensacyjnych, które mają na celu przewyżczenie specyficznych trudności w zakresie czytania i pisania.

Wskazówki metodyczne i ćwiczenia z zakresu korekcji i kompensacji deficytów rozwojowych

I. Zaburzenia funkcji ruchowych – stymulacja rozwoju fizycznego

1. Ćwiczenie ogólnej sprawności fizycznej:

- usamodzielnienie w czynnościach samoobsługowych,

- koordynacja ruchowa i wzrokowo- słuchowo – ruchowa,
- ćwiczenia z zakresu orientacji przestrzenno – ruchowej,
- zachęcanie do zabaw ruchowych (zabawy skoczne, bieżne, rzutne, ćwiczenia gimnastyczne),
- ćwiczenia z zakresu orientacji kierunkowej (przestrzennej),
- ćwiczenia gimnastyczne wyrabiające siłę, wytrzymałość, szybkość, zręczność oraz wzmacniające mięśnie ciała,
- ćwiczenia rozruchowe, zręcznościowe.

2. Ćwiczenia sprawności manualnej i grafomotorycznej:

- malowanie palcem, pędzlem, patykami, kredkami, rysowanie, wrywanie, wycinanie, naklejanie, kopiowanie, modelowanie w plastelinie, glinie, majsterkowanie,
- pogrubianie konturów dużych rysunków i figur geometrycznych,
- kreślenie dużych płynnych linii (na dużych arkuszach papieru, na tablicy, w powietrzu),
- rysowanie wzorów po śladzie,

- rysowanie za pomocą szablonów form geometrycznych i prostych przedmiotów,
- kopiowanie przez kalkę,
- wypełnianie konturów,
- kreskowanie – linie poziome, pionowe,
- rysowanie szlaczek obrazkowych, literopodobnych,
- ćwiczenia w rozpoznawaniu liniatury (powiększony format i na kartkach zeszytu).

II. Zaburzenia funkcji poznawczych

1. Stymulacja percepcji wzrokowej:

- kierowanie spostrzeżeniami wzrokowymi,
- dobieranie par jednakowych obrazków (figur geometrycznych),
- układanie obrazka z części wg wzoru i bez wzoru,
- odszukiwanie różnic pomiędzy przedmiotami,
- układanie obrazków i kompozycji z figur geometrycznych wg wzoru,
- odtwarzanie z pamięci układów elementów,
- pisanie po „ślądzie”,
- wyszukiwanie identycznych liter i sylab,
- wyszukiwanie wyrazów z daną literą,
- układanki sylabowe,
- układanie krótkich wyrazów i ich przekształcanie,
- dobieranie wyrazów i zdań do obrazków.

2. Stymulacja percepcji słuchowej

- umuzykalnianie – śpiew i gra na instrumencie,
- zabawy rytmiczne,
- różnicowanie dźwięków z otoczenia (szumy, szelesty, odgłosy przyrody – okalizacja),
- rozpoznawanie i różnicowanie dźwięków (wysokość, natężenie, barwa),
- odtwarzanie struktur rytmicznych ze słuchu i wg wzoru,
- wyodrębnianie wyrazów w zdaniach,
- porównywanie długości zdań,
- pojęcie sylaby,
- podział wyrazów na sylaby,
- segregowanie obrazków wg liczb, sylab w ich nazwie,
- zabawa w słowa – tworzenie rymów, słów na określonej głoskę,
- segregowanie przedmiotów i obrazków wg tej samej głoski lub sylaby w nagłosie, wygłosie i śródgłosie,
- wybrzmiewanie dźwięków w wyrazie – określanie liczby, kolejności,
- synteza głosek ze słuchu,
- różnicowanie głosek opozycyjnych typu: p-b, k-g, t-d,
- przekształcanie wyrazów przez zmianę głoski na początku, na końcu lub w środku,
- układanie wyrazów z ruchomego alfabetu.

III. Zaburzenia procesu rozwoju mowy i myślenia

- ćwiczenia językowe – rozmowy, swobodne wypowiedzi, opowiadanie,
- doskonalenie wymowy w zakresie poprawności artykulacyjnej i gramatycznej oraz wyrazistości wypowiedzi,
- bogacenie słownictwa poprzez ćwiczenia i zabawy językowe (precyzowanie znaczeń, rozumienie znaczeń przeciwstawnych, ćwiczenia frazeologiczne),
- rozwijanie procesów spostrzegania i umiejętności porównywania i określania różnic i podobieństw między przedmiotami, faktami itp.,
- wdrażanie do wyciąganie prostych wniosków dotyczących sytuacji aktualnie wyobrażonych lub spostrzeganych – znanych z bezpośrednich doświadczeń,
- rozwijanie myślenia przyczynowo – skutkowego na podstawie ilustracji, historyjek obrazkowych oraz sytuacji obserwowanych w otoczeniu.

IV. Zaburzenia rozwoju emocjonalnego

- stwarzanie sytuacji, w których dziecko doznaje pozytywnych wzmocnień (pochwała, nagroda),
- unikanie sytuacji stresowych,
- zachęcanie do ujawniania swoich uczuć,
- aktywizowanie do działań zgodnych z możliwościami dziecka,
- pomaganie dziecku w kontrolowaniu i opanowywaniu swoich reakcji emocjonalnych,
- uaktywnianie poprzez działania dające poczucie sukcesu,
- dostrzeganie i eksponowanie nawet niewielkich osiągnięć,
- zachęcanie do samokontroli,
- okazywanie cierpliwości, życzliwości i zrozumienia.

Przedstawiony zestaw ćwiczeń obejmuje opieką dzieci z klas I – III. Pragnę podkreślić, że tak jak we wszystkich zaburzeniach, tak w przypadku zaburzeń w uczeniu się, najważniejsza jest profilaktyka. Stosowana pomoc terapeutyczna ze strony nauczycieli ma fundamentalne znaczenie w przypadku dziecka z „ryzykiem dysleksji”. Wsparcie rodziców w zakresie metod pracy z dzieckiem dyslektycznym w domu, też jest nie bez znaczenia. Rejestr zaproponowanych ćwiczeń można wykorzystać w pedagogizacji rodziców i zaproponować do wykorzystania w warunkach domowych.

Zrozumiałe jest, że sytuacja dziecka ze specyficznymi trudnościami w szkole jest wyjątkowo trudna i niekorzystna. Pierwsze niepowodzenia stają się często przyczyną zniechęcenia ucznia do nauki. Należy otoczyć te dzieci szczególną troską i opieką terapeutyczną i spowodować właściwy sto-

sunek do ich problemów, ponieważ niepowodzenia szkolne są wynikiem czynników niezależnych od chęci i woli dzieci dyslektycznych.

Bibliografia

1. Czajkowska I., Herda K. – Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole, Warszawa 1989
2. Opolska T. – Pokonujemy trudności w czytaniu i pisaniu, Warszawa 1997
3. Pietniun M. – Praca terapeutyczna z dziećmi mającymi trudności w nauce czytania i pisania, Gdańsk 1988
4. Radwiłowicz M., Morawska Z. – Metodyka nauczania początkowego, Warszawa 1986
5. Sawa B. – Jeżeli dziecko źle czyta i pisze, Warszawa 1987
6. Skibińska H. – Praca korekcyjno – kompensacyjna z dziećmi z trudnościami w pisaniu i czytaniu, Bydgoszcz 1996

Autorka jest nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Ostrołęce.

Troska o dziecko jest pierwszym i podstawowym sprawdzianem stosunku człowieka do człowieka.

Jan Paweł II (Karol Wojtyła)

PLANOWANIE PRACY Z UCZNIEM O SPECJALNYCH POTRZEBACH EDUKACYJNYCH

Bożena Świdarska

*„Nie porównuję dziecka z innym dzieckiem, lecz jedynie każde dziecko z nim samym”
J.H. Pestalozzi*

Wielokrotnie spotykam w swojej pracy nauczycieli szkół ogólnodostępnych, którzy pracują z uczniami niepełnosprawnymi i pytają, jak mają postępować, jak organizować pracę, jak dostosować wymagania do możliwości, tempa rozwoju i wynikających z niepełnosprawności ograniczeń.

Mówiąc o specjalnych potrzebach edukacyjnych, mamy na myśli potrzeby uczniów, którzy z powodu swej niepełnosprawności, czy też odmienności, wymagają innego podejścia, zastosowania różnych form i metod pracy, czasami dodatkowych pomocy, np. przyrządów optycznych czy aparatu słuchowego. Mamy na myśli uczniów, wobec których należy stosować szeroko rozumianą zasadę indywidualizacji. Są to dzieci z zaburzeniami motorycznymi, uszkodzeniami narządów wzroku i słuchu, niepełnosprawnością intelektualną, z zaburzeniami komunikacji językowej, autyzmem, zaburzeniami zachowania, przewlekle chore, z nie-

pełnosprawnością sprzężoną, trudnościami w nauce.

Należy mieć również świadomość, że potrzeby specjalne takiego dziecka wynikają ze współdziałania kilku czynników:

- tkwiących w samym dziecku
- jego indywidualnych predyspozycji,
- w jego otoczeniu – w środowisku rodzinnym, grupie rówieśniczej,
- w środowisku przedszkola czy szkoły.

Niezależnie od rodzaju placówki nasz uczeń powinien otrzymać odpowiednie wsparcie i pomoc, aby nie ponosił dodatkowych negatywnych kosztów emocjonalnych.

Jak przygotować się do pracy z uczniem, jakie kroki podjąć, aby kształcenie było dostosowane do indywidualnych możliwości rozwojowych?